

16 september 2010

In zijn boek Y'Avantgarde Architecture onderscheidt de Japanse architect en architectuur historicus Terunobu Fujimori twee verschillende stromingen in de toonaangevende moderne Japanse architectuur die hij de witte en de rode school noemt. Tot de witte school behoren die architecten wier werk voor een belangrijk gedeelte gebouwd wordt uit glas en metaal. Glooiende, glimmende gebouwen in zilver, grijs en wit in abstracte vormen associeert hij met de menselijke hersenen. Als origine van deze stroming ziet hij het werk van Ludwig Mies van der Rohe. Tot de rode school behoren architecten wier werk kleurrijk, dynamisch en van robuuste ruwheid is. De architecten die tot deze school behoren worden sterk beïnvloed door lokale culturen en oorspronkelijke architectuur. Ze voelen zich door hun existentiële realiteitszin sterk verbonden met de aarde. Fujimori die zich zelf tot deze stroming rekent associeert het werk van deze architecten met de andere, rode, organen van het menselijk lichaam. Als oorsprong ziet hij Le Corbusier.

Als je zoals wij de ambitie hebt om architectuur te maken die mensen in beroering kan brengen kan je niet volstaan met om je heen te kijken in je directe omgeving. Op zoek naar de juiste expressie van onze identiteit, naar een eigen handschrift, bestuderen en analyseren we al meer dan twintig jaar werken van vele architecten van over de hele wereld. Niet om het na te kunnen maken maar om er lering uit te trekken. Daarbij valt vaak het werk

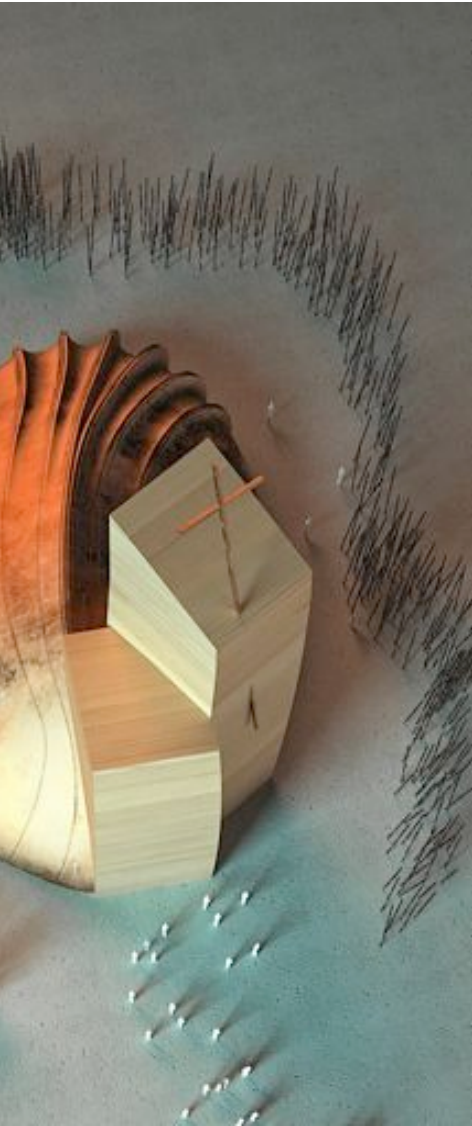
van Japanse architecten op. Van bekende architecten als Shigeru Ban, Toyo Ito, Tadao Ando of Kazuyo Sejima en Ryue Nishizawa van Sanaa. Maar ook van wat minder bekende als de al genoemde Terunobu Fujimori, van Takasaki Masaharu en Shin Takamatsu en zelfs van de onbekende meesters die de Minka, de traditionele huizen van het Japanse platteland hebben gebouwd. De gemeenschappelijke deler van het werk van deze architecten vertoont verschillende aspecten van Japanse architectuur die een grote aantrekkingskracht op ons uitoefenen.

Allereerst getuigt het werk van vakmanschap, de perfecte beheersing en het begrip van de materialen die toegepast zijn. Dan is er de vormtaal die spannend, gedurfd en vaak anders is dan die wij in Europa kennen. Maar bovenal is er de poëtische verschijning, vaak harmonieus, soms prikkelend eigenwijs.

We hebben ons regelmatig afgevraagd waarom veel van dit werk deze kwaliteiten heeft. Waarom worden wij er zo door aangetrokken? Is het een gevolg van een andere volks-aard of cultureel verschil met westerse architecten? Beleven Japanners de gebouwde omgeving anders dan dat wij dat doen? Hebben de opdrachtgevers van deze architecten veel meer geld dan gemiddeld over voor hun projecten? Bestaat er in Japan meer waardering voor vakmanschap en precisie of is het gewoon een kwestie van professionele eer van de ontwerpers?

Belangrijke factor lijkt aandacht te zijn, bijna eindeloze aandacht. Alsof de alledaagse druk van het realiseren van een project niet aanwezig lijkt geweest in het ontwerp- en bouwproces. Aandacht voor de expressie en de bezieling van zowel het detail als het geheel zodat ieder onderdeel de meest natuurlijke plek en verschijningsvorm heeft in het grotere geheel waar het deel van uit maakt. Alsof gebouwen niet een opstapeling en verweving van materialen zijn maar een levend organisme met een verhaal. Alsof ze rustig de tijd krijgen om te rijpen...

Is er dan buiten Japan geen architectuur gemaakt die ons door de jaren heeft beïnvloed? Natuurlijk is er het werk van grote namen zoals Renzo Piano, Ralph Erskine, Peter Zumthor, Louis Khan, Philip Johnson, Ieoh Ming Pei, Frank Gehry, Zaha Hadid, Imre Makovecz, Herzog & de Meuron, Mario Botta en van eigen bodem van Rem Koolhaas, Willem Jan Neuteling en Liesbeth van der Pol waar we met bewondering naar kijken en die we om verschillende redenen voor hun werk waarderen. Ook zijn er nieuwe lichtingen van bijvoorbeeld Kroatische, Servische of Chinese architecten die uiterst boeiende bouwwerken realiseren.

Wat deze architecten voor ons gemeen hebben met hun Japanse collega's is dat ze gebouwen maken waaraan je niet zomaar voorbij kunt lopen. Die je soms aan de grond genageld doen staan. Waar zoveel van uitstraalt dat je je ogen er niet van af kunt houden.

Terug naar Terunobu Fujimori. Tot welke school zouden wij gerekend moeten worden? Het is moeilijk te zeggen. We voelen ons eigenlijk met beide scholen verwant. In deze nieuwe tijd waarin gelukkig veel meer zorg voor de effecten van ons handelen is lijkt de opgave meer dan ooit verder te gaan.